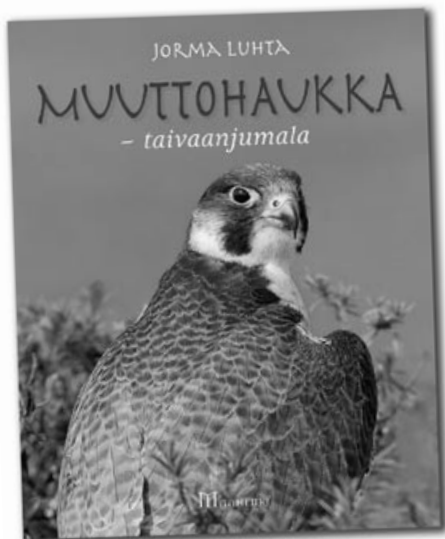

Jalohaukan paluuta odotellessa

Esko Joutsamo

Jorma Luhta: Muuttohaukka - taivaanjumala. Maahenki Oy 2007, 168 s.

Luontokuvaaja Jorma Luhdan tuotannossa suomalainen suo on ollut keskeisenä elementtinä aina. Samoin hänelle ovat olleet tärkeitä lintuja muuttohaukka, kurki ja metso - näistäkin kaksi siis soiden asukkaita. Luhdan harrastamat retkeily- ja kuvaussuot eivät ole mitä tahansa pikku rämelämpäreitä vaan Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin komeimpia ja vetisimpiä avosoita. Näiden kuvausretkien aineistosta on nyt syntynyt kuvateos, jonka pääosassa on muuttohaukka - muinaisten egyptiläisten taivaanjumala.

Kirjan kuvat ovat peräisin 35 vuoden ajalta vuodesta 1972 alkaen. Valokuvaajana Jorma Luhta on ääripäiden ihminen: sama henkilö, joka maastopuvun ja naamioverkon suojissa konttaa vetistä suojännettä pitkin, istuu sitten aidon tietokonenörtin tapaan viikkotolkulla ruudun

ääressä säätäen, sävyttäen ja terävöittäen vuosikymmeninä kertynyttä kuva-aineistoa. Tuloksena onkin sitten eräs hienoimpia yhteen lajiin ja elinympäristöön keskittyneitä luontokirjoja, mitä Suomessa on julkaistu. Vertailukohdiksi kelpaavat oikeastaan vain Luhdan oma metsään ja metsoon keskittynyt Metsola-kirja vuodelta 2001, Seppo Keräsen Merikotkan siivillä (2001) ja Heikki Willamon Haukkametsä (1998).

Kaikki lintuharrastajat, jotka ovat nähneet maailman nopeimmaksi mainitun muuttohaukan saalistuslennossa, voivat aavistaa miten vaikeaa sen kuvaaminen voi olla, vieläpä aukeassa suomaastossa. Vuosikymmenten harjaannuksen ja työn tuloksena saamme nyt nauttia Luhdan huikaisevista otoksista kuten aukeamilla 14-15, 84-85, 140-141 ja sivulla 47. Hurrjista tilannenopeuksista huolimatta terävyyttä, sävyjä ja sommittelutaitoa piisaa. Pohjolan suursoiden muita luonnonelementtejä ja maisemia esitellään monipuolisin otoksin kuten sivuilla 34, 66-67, 104-105 ja 116-117.

Kirjan teksti noudattelee lakoonista ja minimalistista linjaa: parilla virkkeellä kuvataan viikon retkeily ja puljaaminen tulvivilla, lumiseisillä aapasoilla. Luhta onkin suomalaisten luonnonvalokuvaajien joukossa eri maata: siinä missä monet turvautuvat auton käyttöön piilokojuna tai mukavuuksilla varustettuihin koppeihin, Luhta kahlaa, kömpii, konttaa ja hiihtää varhaiskevään tulvivissa metsissä ja soilla. Niinpä hän saa oleskel-

la siellä aika lailla yksikseen, vasta paljon myöhemmin kesän puolella suursoille saapuu muita kulkijoita, lintujen rengastajia, marjastajia ja metsästäjiä. Tästäkin johtuen vain harvoilla muilla on esittää sellaisia kuvia mitä Luhdalla on.

Muuttohaukalla on ollut ikävä kunnia joutua ihmisen aiheuttaman ympäristön saastumisen indikaattoriksi. Nyt kanta on kuitenkin kasvussa Euroopassa ja Suomenkin pohjoisosissa. Muuttohaukka tai jalohaukka, niin kuin sitä ennen kutsuttiin, oli Varsinais-Suomessakin yleinen laji vielä 1900-luvun puoliväliin asti. Kun Pentti Linkola aloitti raportointinsa jalohaukan kohtalosta Suomessa Suomen Luonto-lehdessä 1/1959, hän saattoi historiallisena tietona kertoa, että eräs haukan vahvimista esiintymisalueista oli ollut "Salon mäkialue". Niinpä silloin vielä itsenäisenä kääpiökuntana sinnitellyt Uskela mainittiin peräti kuuden jalohaukkareviirin kotikunnaksi.

Tarkkaan ei tiedetä miksi muuttohaukka ei ole palannut pesimään etelän kalliojyrkänkeille, vaikka kanta on kasvussa ja muuttoaikaiset havainnotkin lisääntyneet merkittävästi. Kalliobiotoopeja on toki jäljellä suuri määrä, vaikka osa on jäänyt rakentamisen, teiden tai maa-ainesten oton jalkoihin. Myös haukalle sopivaa saalislajistoa (kyyhkyt, varislinnut, rastaat, sorsat) luulisi riittävän. Monet näistä lajiryhmistä ovat pikemminkin runsastuneet selvästi. Muuttohaukan paluuta odotellessa on Luhdan kirjan avulla helppo tehdä nojatuo- limatka tämän upean lajin nykyisille pesimäpaikoille.